

تأثیر آموزه های دینی بر امانتداری و رعایت ضوابط و مقررات مطالعه موردی: حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه

دکتر نجلا حریری^۱

ریحانه سید و کیلی^۲

تاریخ دریافت: 92/08/02

تاریخ پذیرش: 93/03/03

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف سنجش تأثیر آموزه های دینی (جهت گیری مذهبی درونی / برونی) بر تمایل کاربران کتابخانه ها به حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه ها انجام شده است.

روش: روش پژوهش پیمایشی تحلیلی و ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه جهت گیری مذهبی آلپورت و پرسشنامه محقق ساخته حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه است. نمونه متشکل از 296 نفر از مراجعه کنندگان به کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبایی است. داده ها با استفاده از پرسشنامه جهت گیری مذهبی آلپورت و پرسشنامه محقق ساخته حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه ها انجام گرفت. در تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون های همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شده است.

یافته ها: بر اساس یافته ها، رابطه معنی داری بین جهت گیری های درونی و برونی مذهبی با حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه وجود دارد و با افزایش جهت گیری مذهبی درونی و بیرونی افراد، امانتداری و رعایت مقررات در آن ها بیشتر می شود.

نتیجه گیری: با تحکیم و تقویت اعتقادات مذهبی، انسان هایی متعهد، سالم و منضبط تربیت می شوند که در زندگی جمعی خود روابط سازنده ای با یکدیگر و سازمانها و نهاد های اجتماعی خواهند داشت و با ارتقا اخلاق و ترویج آموزه های دینی می توان ناهنجاری های اجتماعی را تا حد زیادی کنترل نمود.

واژگان کلیدی:

¹ دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران. adjlahariri@hotmail.com

² دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، ایران.

مقدمه:

در دنیای پیچیده و پر تلاطم امروز فضیلت های اخلاقی و ارزش های اعتقادی نگهدارنده انسان از خطا و لغزش هاست. اخلاق بستر شکوفایی انسان در جهت کمال و جلوگیری از سقوط و نزول اوست. حضور اخلاق به زندگی فردی و جمعی انسان و جامعه تعالی می بخشد و بالندگی و توفیق را نصیب انسان میسازد. قوانین و مقررات که در جوامع امروز به منظور نظم بخشیدن به روابط انسانها تدوین و اجرا می شوند، به تنهایی در جهت تعالی جوامع پیچیده امروز کفایت نمی کنند و اگر ارزش ها و اخلاق بر روابط انسان ها حاکم نباشد، بسیاری از مسائل و مشکلات اجتماعی زمینه بروز می یابند. در منظر امیرالمؤمنان علی(ع) آنچه مایه برتری آدمیان و سبب والایی شان است، کرامت های اخلاقی است و این کرامتها در اداره ی امور نقشی اساسی دارد، روایت شده که آن حضرت میفرماید: "علیکم بمکارم الاخلاق فانها رفعة" بر شما باد به مکارم اخلاق که آن سبب والایی است. (دلشاد تهرانی 1385)

بیان مسئله

نقش آموزه های دینی در باز دارندگی انسان از خطا در بسیاری از متون و منابع مورد توجه بوده است. وجود دین برای تکامل مادی و معنوی انسان ضروری است و فرد و جامعه هر دو نیازمند عمل به احکام دین برای رستگاری و نیل به سعادت حقیقی هستند. دین در اصلاح فرد و جامعه تاثیر عمیق دارد و موجب توسعه دید و فکر انسان ها می گردد و منجر به ظهور صفات زیبای اخلاقی و امتیازات انسانی می شود (شایسته خوی، 1384). نهادینه شدن آموزه های دینی در انسان ها موجب می شود تا از بسیاری از خطاها و اعمال ناپسند احتراز کنند و بسوی خوبی و نیکی و رفتار شایسته گرایش پیدا نمایند. دین مبین اسلام همه پیروان خود را موظف به نگاهبانی و پاسداری از روح و جسم انسان هاست و داند و نیروهای بدنی و مادی را در جهت خدمت به تعالی روح و پیوستن انسان به نورانیت حق قرار می دهد. (ایلدز آبادی، 1382). توسل به آموزه های دینی و نصایح و اندرزهای مذهبی یکی از موثرترین راه های جلوگیری از لغزش ها و خطا های انسانی است. از آنجایی که دین مجموعه تعالیم و دستورات خداوند است که نگرش و بینش انسان را برای تنظیم وظایف و روابط او با نظام هستی اعم از طبیعت، خود، خانواده و دیگران، شکل می دهد و او را در ایفای آن چه در زندگی دنیوی و اخروی بایسته و شایسته است یاری می رساند. لذا دین ناظر به همه شئون

زندگی انسان است (محمدیان، 1384)، و سعادت و خوشبختی انسان در گرو عمل به ارزشها و الزامات دینی است.

دین بهترین و عالی ترین روشی است که میتوان با اتکا به آن جامعه بشری را منظم ساخت و بیش از هر روش دیگری مردم را به رعایت قوانین اجتماعی وادار نماید(طباطبائی، 1356). نیاز به دین و ضرورت دین داری، برای اصلاح روابط فردی و اجتماعی و ایجاد و ادامه یک زندگی سالم انسانی است. ایجاد امنیت در جوامع در گرو دین اوست، دین قوی ترین عامل در جهت حفظ اجتماع صالح بشری است(شایسته خوی، 1384). در پرتو یاد و ذکر خدواند سبحان انسان از بدی ها دوری می جوید و به نور و روشنایی و نیکویی می رسد.

آموزه های راستین دینی برای ساختن انسان والا و باکرامت برنامه و روش مخصوصی دارد و به جهت ضرورت و پیشگیری و مهار انسان از افتادن به غرقاب انحراف و کجی ها به منظور رشد و ترقی او و رسانیدنش به کمال معنوی و آسمانی، شیوه ای موثر و کارساز است(ناطق، 1384). به یاری آموزه های دینی و نهادینه کردن آن در انسان ها می توان اطمینان داشت که از بسیاری خطاها جلوگیری شده و راهی بهتر و ساده تر از قانون و ضوابط رسمی پیش پای سازمان ها قرار می گیرد. بدین ترتیب ملاحظه می شود که آموزه های دینی و اخلاق عامل عمده بازدارنده انسان ها از خطا و معایب رفتاری بوده و میتواند جایگزین بسیاری از مقررات و ضوابط قانونی دست و پا گیر و طولانی گردد. در مکتب اسلام، کسانیکه به تقوا مجهز میشوند، خدا ترس بوده و بدون نیاز به کنترل های بیرونی خودبه کمک نظارت درونی و اعمال و رفتار خود را اصلاح می کنند، آنان خود کنترل شده و سازمان با چنین افرادی از سلامت و امنیت کامل برخوردار خواهد بود.

دین اسلام به تمام زوایای زندگی انسان توجه داشته و با رعایت موازین دینی می توان اطمینان داشت که خطاها به حداقل رسیده و از رفتار های انحرافی جلوگیری خواهد شد (میرزاحمدی و دیگران، 1390). دین از یک سو پشتوانه ی اخلاق و قانون است و از سوی دیگر به عنوان ایدئولوژی میتواند پاسخگوی نیاز های دنیا و آخرت آدمی باشد (نصری، 1379). با بهره گیری از آموزه های دینی اخلاق فضیلت گرا در جامعه نهادینه میشود و نیاز به قانون برای اداره مردمان کاهش می یابد، به عبارتی دیگر دین از طریق تقویت و ترویج ارزشها و هنجار های مهم به کنترل

اجتماعی فرد کمک میکند (محسنی، 1385) و در صورتیکه باور های دینی در مردمان جامعه ای درونی گردد، در کنترل اجتماعی و جلوگیری از کجروی ها موثر خواهد بود (عزیزی کیا، 1373).

کوتاه سخن آنکه آموزه های دینی و باور های اعتقادی ضامن زندگی سعادت‌مندانه بشر بوده و دارای قدرت بالای بازدارندگی انسان ها از کجروی می‌باشد و می‌تواند جایگزین خلا های قانونی در زمینه کنترل های اجتماعی گردد. از آنجایی که در تحقیق حاضر اثرات آموزه های دینی و اخلاق و یا به عبارتی جهت گیری مذهبی (درونی / برونی) بر حفظ و نگهداری منابع کتابخانه مورد بررسی قرار می‌گیرد، در اینجا به اجمال نکاتی در زمینه آموزه های دینی و اخلاق ذکر می‌گردد و خصائلی چون امانت داری که پاسداری، حفاظت و مراقبت به عنوان فضیلت های اخلاقی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مروری بر مبانی نظری

امانت و امانت داری به عنوان یکی از صفات اخلاقی و ملکوتی دارای واژه های زیبا و مقدسی است که نشان دهنده ی قداست و شایستگی خارق العاده ای می‌باشد که در متن امانت و امانت داری نهفته است (اسدیان، 1391). امانت از نظر اسلام از جایگاه والائی برخوردار است و آیات و روایات بسیاری در مورد امانت و امانت داری در منابع دینی ما آمده است: خداوند در قرآن نسبت به حفظ امانت و سپردن آن به دست صاحبانشان می فرماید: «ان الله یامرکم ان تودوا الامانات الی اهلها...؛ خداوند به شما فرمان می دهد که امانت ها را به صاحبانش بدهید.» (نساء، آیه 58). در جایی دیگر درباره خیانت نکردن در امانت می فرماید: «فان امن بعضکم بعضا فلیود الذی اوتمن امانته ولیتق الله ربه...؛ و اگر کسی از شما دیگری را امین دانست، آن کس که امین دانسته شده امانت را باز دهد و باید از خدا بترسد» (بقره، آیه 283). خداوند در آیه ای دیگر درباره قبول و رد امانت از اهل کتاب (نصاری و یهود) سخن می گوید و می فرماید: «ومن اهل الکتاب من ان تامنه بقنطار یوده الیک ومنهم من ان تامنه بدینار لایوده الیک الامامت علیه قائما...؛ بعضی اهل کتاب (از نصاری) تا به آن حد درست کارند که اگر مال بسیاری به آنان امانت دهی، رد امانت کنند و برخی دیگر از اهل کتاب (یهود) آن اندازه نادرستند که اگر به آنان یک دینار امانت دهی رد نکنند، جز آن که بر مطالبه آن سخت گیری کنی...» (آل عمران، آیه 75)

آیه دیگری به امانت داری در طول زندگی و پاداش عظیمی که به شخص امین تعلق می گیرد، اشاره می کند و می فرماید: «والذین هم لاماناتهم وعهدهم، راعون والذین هم بشهاداتهم قائمون والذین هم علی صلاتهم یحافظون اولئک فی جنات مکرمون؛ و آنان که امانت و عهد و پیمانشان را رعایت می کنند و آنان که برای شهادت به حق قیام می کنند و آنان که بر نمازشان مواظبت دارند، اینان در باغ های بهشت با عزت و احترام متنعم اند» (معارج، آیه 32 تا 35).

امام علی(ع) درباره امانت داری می فرماید: «الامانه والوفاء صدق الافعال والکذب والافتراء خیانه الاقوال؛ امانت داری و وفاداری، راستی افعال (اعمال) است و دروغ و بهتان، خیانت اقوال (گفته ها)» (غررالحکم، حدیث 2083، نقل شده در اسدیان، 1391). امام صادق(ع) نیز می فرماید: «اتقوا الله وعلیکم باداء الامانه الی من ائتمنکم؛ از خدا بترسید و هر کس که شما را امین دانسته و امانتی به شما سپرده، امانتش را بازگردانید.» (امالی، شیخ صدوق، ص 245، نقل شده در اسدیان، 1391).

از دیدگاه اسلام امانت انواع مختلفی دارد که در حوزه مورد بررسی این تحقیق امانت به مال سپرده شده که همانا منابع موجود در کتابخانه است اطلاق می گردد. بنابر این انسان متخلق به اخلاق اسلامی در حفظ و صیانت از اموال و دارایی هایی که به وی سپرده شده نهایت اهتمام را به عمل می آورد و از آنها به به نحو احسن نگهداری می کند. فرد امین موظف است از وسایلی که به او سپرده می شود همانند جان خویش مواظبت کند و بدون رضایت فرد یا مرجع امانت دهنده به اموالش دست نزد و به آنها خدشه ای وارد نیاورد. از مهمترین امانت ها، بیت المال مردم است. منابع موجود در کتابخانه که برای استفاده دانشجویان، پژوهشگران و علاقه مندان تدارک دیده شده به نوعی بیت المال محسوب می گردد و استفاده کنندگان باید از تخریب و تهدید آنها جداً اجتناب کند.

با توجه به مطالبی که به آنها اشاره گردید آموزه های دینی و اخلاقی در زمینه های مختلف روابط اجتماعی و مراودات انسانی نقش راهبرنده داشته و می تواند از بسیاری خطاها و رفتار های نامتعارف جلوگیری نماید. بدین جهت در موضوع تحقیق حاضر که رابطه اخلاق محوری و دین باوری با امانت داری و حفظ و صیانت از منابع موجود در کتابخانه ها را پی می گیرد.

1. میانگین جهت گیری برونی مذهبی در بین استفاده کنندگان کتابخانه های مورد بررسی چقدر است؟
2. میانگین جهت گیری درونی مذهبی در بین استفاده کنندگان کتابخانه های مورد بررسی چقدر است؟
3. میزان حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه در بین کاربران و مراجعان کتابخانه های مورد بررسی چقدر است؟

فرضیه های پژوهش

1. بین جهت گیری درونی مذهبی و حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد.
2. بین جهت گیری بیرونی مذهبی و حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد.
3. بین جهت گیری درونی مذهبی و رعایت ضوابط کتابخانه رابطه معنی داری وجود دارد.
4. بین جهت گیری بیرونی مذهبی و رعایت ضوابط کتابخانه رابطه معنی داری وجود دارد.

تعاریف مفهومی و عملیاتی

جهت گیری مذهبی درونی: اشخاص با این جهت گیری ، انگیزه های اصلی خود را در خود مذهب می یابند و دیگر نیازها هر چقدر هم که قوی باشند نسبت به انگیزه ارزش کمتری دارند چنین اشخاصی وقتی باوری را قبول می کنند سعی می کنند آن را درونی ساخته و به طور کامل دنبال کنند. (آلپورت، 1967)³

جهت گیری مذهبی برونی: اشخاص با این جهت گیری مذهبی از مذهب برای رسیدن به مقاصدشان استفاده می کنند. ارزش های افرادی که چنین جهت گیری دارند اغلب ابزاری و منفعت طلبانه می باشد به عبارت دیگر مذهب برای چنین اشخاصی وسیله ای می باشد تا به وسیله آن به هدف های دیگری که برای آنها مهم تر می باشند برسند. (آلپورت، 1967)

حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی: در این تحقیق حفظ و صیانت به معنی نگهداری، محافظت و حراست از کلیه مواد چاپی و غیر چاپی است که به منظور استفاده مراجعہ کنندگان به صورت امانت در اختیار شان قرار داده می‌شود.

ضوابط کتابخانه: منظور تمامی دستورالعمل‌ها و قوانین کتابخانه می‌باشد که در آیین‌نامه استفاده از کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی قید گردیده و در معرض دید مراجعہ کنندگان قرار گرفته است.

پیشینه پژوهش

بررسی پژوهش‌های پیشین نشان داد که در زمینه موضوع پژوهش حاضر تا کنون مطالعه‌ای انجام نشده است. برخی پژوهش‌ها به اثرات دینداری در سلامت عمومی و روانی پرداخته‌اند و برخی پژوهش‌های دیگر رابطه دینداری و متغیرهای سازمانی را بررسی نموده‌اند. به برخی از پژوهش‌های انجام شده اشاره می‌شود.

برگین و همکاران⁴ (1988) در تحقیقی که انجام دادند به این نتیجه رسیدند که دانشجویان مذهبی اغلب در دامنه‌ی بهنجار مقیاس‌های اضطراب و افسردگی، باورهای غیر منطقی و سایر اندازه‌های عینی ارزشیابی سلامت روانی قرار می‌گیرند. باتلر، استاوت و گردنر⁵ (2004) در بررسی نقش مذهب بر سلامت روان نشان داد افرادی که اعتقادات مذهبی قویتری دارند خود باورتر، کارآمدتر و سازش یافته‌تر از دیگران هستند جمال و بدوی⁶ (1993) نیز نشان دادند. گباور، سدیکیدس و نیریش⁷ (2012) در پژوهشی که بر روی 187957 نفر از کاربران اینترنت در 11 کشور اروپایی انجام دادند نشان داد که بین دینداری و عزت نفس و همچنین بین دینداری و سازگاری روان شناختی رابطه مثبت و معنا داری وجود دارد.

در ایران نیز برخی پژوهش‌ها به رابطه دینداری و سلامت عمومی و همچنین سلامت روانی اشاره کرده‌اند. چراغی (1385) در بررسی رابطه بین ابعاد مختلف دینداری و سلامت عمومی در دانشجویان اصفهان به این نتیجه رسید که بین نمره دینداری کلی و سلامت عمومی رابطه معنا

⁴ Bergin

⁵ Butler, Stout & Gradner

⁶ Jamal & Badawi

داری وجود دارد. علی جانی (1385) رابطه هویت دینی و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی را با نتایج پژوهش خود مورد تأیید قرار داد. جعفری (1388) نیز با بررسی دانشجویان کارشناسی و کاردانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر متوجه شد دانشجویان دارای جهت گیری مذهبی درونی بیش از دانشجویان دارای جهت گیری مذهبی برونی، از شیوه های مقابله ای مساله محور استفاده کرده اند همچنین دارای جهت گیری مذهبی برونی بیش از دانشجویان دارای جهت گیری مذهبی درونی از شیوه های مقابله ای هیجان محور استفاده کرده اند. رحمانی (1391) با بررسی ارتباط بین جهت گیریهای مذهبی درونی و بیرونی با سازگاری و عزت نفس دانشجویان شهر اراک بیان می کند رابطه معنی داری بین جهت گیری مذهبی درونی با سازگاری و عزت نفس دانشجویان وجود دارد.

موسوی (1391) الگوی رابطه سلامت روان و دینداری در دانشجویان شاهد و غیرشاهد را با هدف تعیین ارتباط دینداری و سلامت روان بررسی نمود و بر اساس یافته ها بین سلامت عمومی و دینداری در هر دو گروه شاهد و غیرشاهد ارتباط معنا دار وجود داشت. جوانمرد (1392) ضمن بررسی تأثیرپذیری فرزندان از والدین در بُعد عمل به باورهای مذهبی اعلام می دارد باورهای دینی در زندگی اجتماعی و روان شناختی نقش مهمی برعهده دارند.

در برخی پژوهش های دیگر تأثیر دینداری و متغیرهای سازمانی مورد بررسی قرار گرفته است. یورک⁷ (1981) با انجام پژوهشی به این نتیجه رسید که باور دینی بیشتر از سن و درآمد بر تعهد سازمانی اثر گذار است. سیکوریسکا_ سیمونز⁸ (2005) رابطه مثبتی بین دینداری و رضایت شغلی از یک سو و تعهد سازمانی از سوی دیگر پیدا کرد. نتایج مطالعه گوچر و همکاران⁹ (2010) نیز حاکی از اثر مثبت دینداری بر تعهد سازمانی است. حسین زاده (1375) با بررسی کار کرد اجتماعی دین در اندیشه امام خمینی و شریعتی به این نتیجه رسیده است که دین هم در حیات اخروی و هم در حیات اجتماعی انسانها نقش عمده ای دارد و کارکرد آن انسجام بخشی، معنا دهی به حیات انسانها و اهتمام انسانها برای صلاح جامعه است.

⁷ Gebauer , Sedikides & Nebrich

⁸ York

⁹ Sikorska_Simmons

¹⁰ Kutcher

ابوالقاسمی، مرادی سروش، نریمانی، زاهد(1390) با بررسی رابطه ابتکار شخصی، جهت گیری مذهبی و سرمایه اجتماعی سازمانی با عملکرد شغلی کارکنان مراکز تولیدی شهر اردبیل بیان می‌دارد که یافته‌ها نشان داده است که ابتکار شخصی، سرمایه اجتماعی سازمانی و جهت گیری مذهبی درونی با عملکرد شغلی همبستگی مثبت معناداری دارند. اما بین جهت گیری مذهبی بیرونی و عملکرد شغلی همبستگی معناداری به دست نیامد. خدای، کریمی، غلامیان (1392) نیز با بررسی جامعه شناختی رابطه بین دینداری و تعهد سازمانی کارکنان مجتمع مس شهربابک به این نتیجه رسیدند که بین دینداری و ابعاد آن با تعهد سازمانی رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد و با افزایش میزان دینداری، تعهد سازمانی نیز افزایش می‌یابد.

یزدان پناه، حسن دوست فرخانی، بوستانی، رضایی (1392) ضمن بررسی رابطه نگرش به فساد اداری و دینداری بین دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان نتیجه گرفتند که از یک سو بین متغیر نگرش به فساد اداری دانشجویان و میزان دین داری آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد و از دیگر سو، مولفه های دین داری به شکل مجزا با نگرش به فساد اداری در ارتباط است.

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش پیمایشی تحلیلی است و جامعه آماری را دانشجویان عضو کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی بالغ بر 2800 نفر تشکیل می‌دهند که از بین آن‌ها که نمونه ای به تعداد 296 نفر انتخاب گردید. ابزار گردآوری داده‌ها دو پرسشنامه به شرح زیر است:

پرسشنامه جهت گیری مذهبی آلپورت: پرسشنامه جهت گیری مذهبی آلپورت شامل 21 گویه 4 گزینه ای است، در این پرسشنامه عبارات 1 تا 12 جهت گیری مذهبی بیرونی را می‌سنجند که گزینه های آن کاملاً مخالف، تقریباً مخالف، تقریباً موافق، و کاملاً موافق است. این مقیاس بر اساس طیف لیکرت نمره گذاری شده. نمره گذاری برای سؤالات مقیاس جهت گیری مذهبی بیرونی به این صورت است که برای گزینه کاملاً مخالف نمره 5، تقریباً مخالف نمره 4، تقریباً موافق نمره 2، کاملاً موافق نمره 1 و برای عبارت بدون پاسخ نمره 3 منظور گردید. در 9 گویه دیگر یعنی گویه های شماره 13 تا 21 که جهت گیری مذهبی درونی را اندازه گیری می‌کند پاسخ‌ها برعکس است یعنی گزینه‌ها از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف را در بر می‌گیرد. در روش نمره گذاری آن، به پاسخ‌ها نمره 1 تا 5 داده

می‌شود یعنی گزینه کاملاً موافقم نمره 1، تقریباً موافقم نمره 2، تقریباً مخالفم نمره 4، کاملاً مخالفم نمره 5 و عبارت بدون پاسخ نمره 3 می‌گیرد (نقل در جعفری، 1388)

همسانی درونی این آزمون که توسط جان بزرگی (1377) در نمونه 235 نفری از دانشجویان دانشگاه های تهران با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ انجام شد 0/71 و پایایی بازآزمایی آن 0/74 بود. بعد از اجرای آزمون، پایین ترین نمرات مربوط به افراد دارای جهت گیری مذهبی درونی و بالاترین نمرات مربوط به افراد دارای جهت گیری مذهبی بیرونی می‌شود. (جعفری، 1388).

پرسشنامه حفظ و صیانت از منابع و رعایت مقررات کتابخانه: این پرسشنامه محقق ساخته دارای 15 سوال است که 5 سوال مربوط به رعایت ضوابط کتابخانه و 10 سوال مربوط به حفظ منابع اطلاعاتی است. این پرسشنامه نیز در طیف لیکرت پنج گزینه ای از بسیار زیاد با امتیاز 5 تا بسیار کم با امتیاز 1 طراحی گردید.

روایی صوری و محتوایی هر دو پرسشنامه توسط متخصصات تأیید شد و برای بررسی پایایی پرسشنامه ها با انجام یک مطالعه مقدماتی الفای کرونباخ پرسشنامه ها و ابعاد آن ها به شرح زیر محاسبه گردید و پایایی پرسشنامه جهت گیری مذهبی با الفای کرونباخ 0/86 و پرسشنامه حفظ منابع و رعایت ضوابط با الفای کرونباخ 0/82 تأیید شد.

یافته‌ها:

ویژگی های جمعیت شناختی نمونه مورد پژوهش در جدول 1 ارائه شده است.

جدول 1. نتایج توصیفی ویژگی‌های جمعیت شناختی (اندازه نمونه=296)

متغیر	گروه ها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	104	35.1
	زن	192	64.9
سن	زیر 25 سال	184	62.2
	بین 25 تا 30 سال	104	35.1
	بین 31 تا 35 سال	8	2.7
تحصیلات	کارشناسی	112	37.8

59.5	176	کارشناسی ارشد
2.7	8	دکتری

جدول 1 نشان می‌دهد که زنان 64/9٪ درصد نمونه مورد بررسی را تشکیل داده اند. از نظر سنی بیشترین درصد (36/9٪) را رده سنی زیر 25 سال داشته است. به لحاظ تحصیلات بیش از 62٪ افراد دارای تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر بوده اند.

پاسخ به سؤالات پژوهش

برای بررسی توصیفی نمرات ثبت شده برای هر یک از متغیرهای پژوهش معیارهای مرکزی و معیارهای پراکندگی مورد ارزیابی قرار گرفته شده اند.

جدول 2. شاخص‌های آماری جهت گیری درونی و بیرونی مذهبی

متغیرها	مینیمم	ماکزیمم	میانگین	انحراف معیار
جهت گیری درونی	1.18	2.91	2.174	0.376
جهت گیری بیرونی	1.167	3	1.973	0.472

با توجه به انتخاب طیف لیکرت 4 تایی برای سؤالات تشکیل دهنده پرسشنامه، می‌بایست مقادیر حاصل از نظرات پاسخگویان را مورد بررسی قرار داد تا این موضوع روشن شود که آیا میانگین پاسخ‌های ایشان به طور متوسط با مقدار 2 (عدد وسط طیف لیکرت) تفاوت دارد یا خیر؟ در قسمت جهت گیری درونی مذهبی ارزیابی افراد بیشتر از حد متوسط بوده است (مقدار میانگین پاسخ‌ها بیشتر از 2 بوده است) و نشان می‌دهد جهت گیری درونی افراد تقریباً بالا بوده است. در قسمت جهت گیری بیرونی مذهبی ارزیابی افراد کمتر از حد متوسط بوده است (مقدار میانگین پاسخ‌ها کمتر از 2 بوده است) و نشان می‌دهد جهت گیری بیرونی افراد تقریباً متوسط به پایین بوده است.

جدول 3. شاخص های آماری حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه

متغیرها	مینیمم	ماکزیمم	میانگین	انحراف معیار
حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی	1	3	1.903	0.472
رعایت ضوابط کتاب خانه	1	3.2	1.73	0.51

چنان که جدول 3 نشان می دهد برای متغیرهای حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه مقدار میانگین پاسخ ها کمتر از حد متوسط بوده است که نشان از این دارد حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه در دانشجویان مورد بررسی کمتر از حد متوسط بوده است.

آزمون فرضیه ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون

جدول 4. آزمون همبستگی بین جهت گیری درونی و بیرونی با حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی و رعایت ضوابط کتابخانه

متغیرهای تحقیق	جهت گیری درونی	جهت گیری بیرونی	حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی	رعایت ضوابط کتابخانه
جهت گیری درونی	1			
جهت گیری بیرونی	0.472	1		
حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی	0.225	0.076	1	
رعایت ضوابط کتابخانه	0.647	0.166	0.540	1

نتایج جدول شماره 4 بیانگر میزان همبستگی بین متغیرهای پژوهش است. با توجه به این که سطح معنی داری به دست آمده برای جهت گیری درونی با جهت گیری بیرونی کمتر از 0/05 است ($p < 0/05$)، در سطح اطمینان 95% می توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای جهت گیری درونی با جهت گیری بیرونی مورد بررسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و با عنایت به معنادار شدن فرض مقابل، نتیجه می گیریم که بین جهت گیری درونی با جهت گیری بیرونی رابطه معنی داری وجود دارد. " تأیید می گردد. با توجه به وجود ضریب همبستگی مثبت می توان در سطح اطمینان 95% انتظار داشت که افزایش جهت گیری درونی، منجر به افزایش جهت گیری بیرونی گردد.

با توجه به این که سطح معنی داری به دست آمده برای جهت گیری درونی با حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی کمتر از 0/05 است ($p < 0/05$)، در سطح اطمینان 95% می توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای جهت گیری درونی با حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی مورد بررسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و با عنایت به معنادار شدن فرض مقابل، نتیجه می گیریم که فرضیه اول پژوهش مبنی بر این که "بین جهت گیری درونی با حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد." تأیید می گردد. با توجه به وجود ضریب همبستگی مثبت می توان در سطح اطمینان 95% انتظار داشت افزایش جهت گیری درونی، منجر به افزایش حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی خواهد شد.

از آن جا که سطح معنی داری به دست آمده برای جهت گیری درونی با رعایت ضوابط کتاب خانه بیشتر از 0/05 است ($p = 0.647$)، در سطح اطمینان 95% می توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای جهت گیری درونی با رعایت ضوابط کتابخانه مورد بررسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و با عنایت به معنادار شدن فرض صفر، نتیجه می گیریم که ادعای محقق مبنی بر این که "بین جهت گیری درونی با رعایت ضوابط کتاب خانه رابطه معنی داری وجود دارد." تأیید می گردد.

بر اساس یافته ها، سطح معنی داری به دست آمده برای جهت گیری بیرونی با حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی بیشتر از 0/05 است ($p = 0.225$)، در سطح اطمینان 95% می توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای جهت گیری بیرونی با حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی مورد بررسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و با عنایت به معنادار شدن فرض صفر، نتیجه می گیریم که فرضیه دوم پژوهش مبنی بر این که "بین جهت گیری بیرونی با حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد." تأیید می گردد.

با توجه به این که سطح معنی داری به دست آمده برای جهت گیری بیرونی با رعایت ضوابط کتابخانه کمتر از 0/05 است، در سطح اطمینان 95% نتیجه گرفته می شود که بین متغیرهای جهت گیری بیرونی با رعایت ضوابط کتابخانه مورد بررسی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و با عنایت به معنادار شدن فرض مقابل، نتیجه می گیریم که فرضیه سوم پژوهش مبنی بر این که "بین جهت گیری بیرونی با رعایت ضوابط کتابخانه رابطه معنی داری وجود

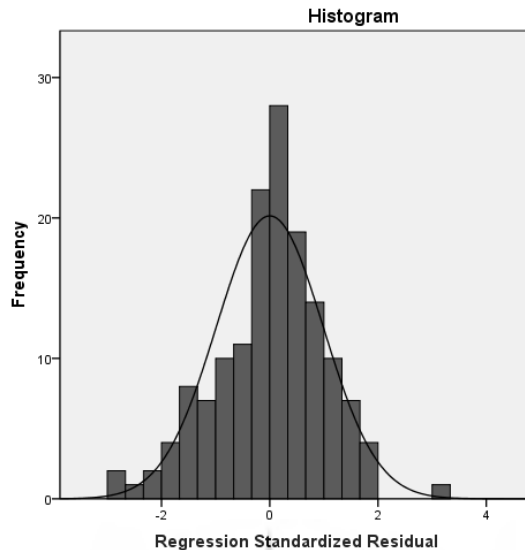
دارد. " تأیید می‌گردد. با توجه به وجود ضریب همبستگی مثبت می‌توان در سطح اطمینان 95٪ انتظار داشت افزایش جهت گیری بیرونی، منجر به افزایش رعایت ضوابط کتابخانه گردد.

یافته ها نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری به دست آمده برای حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی با رعایت ضوابط کتابخانه کمتر از 0/05 است، در سطح اطمینان 95٪ می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی با رعایت ضوابط کتابخانه مورد بررسی رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده و با عنایت به معنادار شدن فرض مقابل، این نتیجه حاصل می‌شود که فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر این که "بین حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی با رعایت ضوابط کتابخانه رابطه معنی‌داری وجود دارد." تأیید می‌گردد. با توجه به وجود ضریب همبستگی مثبت می‌توان در سطح اطمینان 95٪ انتظار داشت افزایش حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی، منجر به افزایش رعایت ضوابط کتابخانه خواهد شد.

بررسی پیش فرض‌های رگرسیون

1- نرمال بودن خطاها

نمودار Histogram به بررسی نرمال بودن خطاها به عنوان یکی از مفروضات رگرسیون می‌پردازد، که طبق این فرض خطاهای معادله رگرسیون باید توزیع نرمال داشته باشند. با توجه به اینکه در نمودار اکثریت مستطیل‌ها درون توزیع زنگوله‌ای شکل قرار گرفته‌اند، پس فرض نرمال بودن تأیید می‌شود. ضمناً نتیجه آزمون کولموگروف اسمیرنوف که برابر $(\text{Sig} = 0/307 > 0/05)$ ، $(z = 0/967)$ است نیز نشان دهنده این مطلب است که توزیع خطاها نرمال می‌باشد.

نمودار 2. نمودار نرمال بودن خطاها

2- استقلال خطاها

از دیگر مفروضات رگرسیون استقلال خطاها می باشد که باید فرض وجود همبستگی بین خطاها رد شود. آماره دوربین- واتسون به بررسی این فرض می پردازد و برای تایید این پیش فرض این آماره هر چه قدر به مقدار 2 نزدیکتر باشد، استقلال خطاها را بیشتر نشان می دهد. در این پژوهش این آماره برابر با $1/939$ شده است (در بازه $1/8$ تا $2/3$ قرار دارد) که حاکی از صادق بودن این پیش فرض می باشند.

3- عدم وجود اثر همخطی شدید (خود همبستگی جدی) بین متغیرهای مستقل

برای این آزمون از دو شاخص VIF و تلورانس (مقداری بین صفر و یک را اختیار می کند) استفاده می گردد. لازمه تایید این آزمون کمتر بودن شاخص VIF از عدد 2 و نزدیک بودن مقدار تلورانس به عدد 1 و دور بودن از عدد صفر می باشد. جدول زیر فرض عدم وجود همبستگی خطی شدید بین متغیرهای مستقل تحقیق را تایید می کند.

جدول 5. شاخص های VIF و تلورانس

متغیرهای مستقل	شاخص تحمل واریانس (تولرانس)	عامل تورم واریانس (VIF)
جهت گیری درونی	0/777	1/287
جهت گیری بیرونی	0/777	1/287

بعد از تایید پیش فرض های رگرسیون، از رگرسیون چندگانه استفاده می شود تا تاثیر 2 متغیر جهت گیری درونی و بیرونی بر حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی را بررسی کنیم. نتایج رگرسیون چندگانه در جداول زیر خلاصه شده است.

جدول 6. رگرسیون جهت گیری درونی و بیرونی بر حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی

مدل	مجموع مجذورهای آزادی	درجه آزادی	میانگین مجذورهای آزادی	F	R	R2	sig
رگرسیون	6/145	2	3/072	15/121	0/306	0/094	0
باقیمانده	59/533	293	0/203				
کل	65/678	295					

پیش بینی کننده: مقدار ثابت، جهت گیری درونی و بیرونی

همان طور که در جدول 6 مشاهده می شود مقدار معناداری کمتر از یک درصد شده است و بنابراین آماره F معنادار است ($F(2, 293) = 1/91 < 15/121$) در نتیجه حداقل یکی از متغیرهای جهت گیری درونی و بیرونی بر حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی تاثیر معنادار دارد. ضریب تعیین این مدل 0/094 بوده است. بر این اساس متغیرهای جهت گیری درونی و بیرونی روی هم رفته توانسته اند 9/4٪ از تغییرات حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی را پیش بینی کند. برای بررسی اینکه کدام یک از دو متغیر جهت گیری درونی و بیرونی بر حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی تاثیر داشته است و کدام متغیر تاثیر نداشته است و همچنین اینکه استنباط کرد کدام یک تاثیر بیشتری داشته است از جدول ضرایب استاندارد و غیر استاندارد استفاده می شود که در زیر آورده شده است.

جدول 7. ضرایب استاندارد، غیر استاندارد، آماره معناداری (t-value) متغیر وارد شده در معادله رگرسیون

متغیرهای پیش بین	ضرایب غیر استاندارد	ضرایب استاندارد	آماره t	سطح نتیجه معناداری	فرضیه
------------------	---------------------	-----------------	---------	--------------------	-------

			Beta	Std. Error	B	
تایید می شود	0/001	14/731		0/160	2/357	مقدار ثابت
تایید می شود	0/001	5/325	0/336	0/079	0/422	جهت گیری درونی
تایید می شود	0/001	3/725	0/235	0/063	0/235	جهت گیری بیرونی

ضرایب غیر استاندارد و آماره t و سطح معناداری نشان می دهد:

فرضیه 1: بین جهت گیری درونی مذهبی و حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد.

بر اساس جدول 7، مقدار t برای این پارامتر (طبق قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه 1/96 تا -1/96- هر پارامتر مدل)، بزرگتر از 1/96 برآورد شده است. لذا می توان بیان نمود که فرض محقق با 95 درصد اطمینان تایید می شود، به عبارت دیگر جهت گیری درونی بر حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی دارای اثر معنی داری به لحاظ آماری است و با توجه به مثبت بودن ضریب مسیر می توان گفت نوع این تاثیر مثبت و معنادار می باشد. در نتیجه افزایش جهت گیری درونی منجر به ارتقاء حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی می شود.

فرضیه 2: بین جهت گیری بیرونی مذهبی و حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول 7 نشان می دهد مقدار t برای این پارامتر (طبق قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه 1/96 تا -1/96- هر پارامتر مدل)، بزرگتر از 1/96 برآورد شده است. لذا می توان بیان نمود که فرض محقق با 95 درصد اطمینان تایید می شود، به عبارت دیگر جهت گیری بیرونی بر حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی دارای اثر معنی داری به لحاظ آماری است و با توجه به مثبت بودن ضریب مسیر می توان گفت نوع این تاثیر منفی و معنادار می باشد. در نتیجه افزایش جهت گیری بیرونی منجر به افزایش حفظ و صیانت از منابع اطلاعاتی می شود.

جدول 8. رگرسیون جهت گیری درونی و بیرونی بر رعایت ضوابط کتاب خانه ای

مدل	مجموع مجزورها	درجه آزادی	میانگین مجزورها	F	R	R ²	sig
رگرسیون	3/215	2	1/607	6/417	0/205	0/042	0
باقیمانده	73/403	293	0/251				
کل	76/618	295					

پیش‌بینی کننده : مقدار ثابت، جهت گیری درونی و بیرونی

همان طور که در جدول 8 مشاهده می‌شود مقدار معناداری کمتر از یک درصد شده است و بنابراین آماره F معنادار است ($F(2 و 293) = 1/91 < 6/417$) در نتیجه حداقل یکی از متغیرهای جهت گیری درونی و بیرونی بر رعایت ضوابط کتابخانه ای تاثیر معنادار دارد. ضریب تعیین این مدل 0/042 بوده است. بر این اساس متغیرهای جهت گیری درونی و بیرونی روی هم رفته توانسته اند 4%/2 از تغییرات رعایت ضوابط کتابخانه ای را پیش‌بینی کند. برای بررسی اینکه کدام یک از دو متغیر جهت گیری درونی و بیرونی بر رعایت ضوابط کتابخانه ای تاثیر داشته است و کدام متغیر تاثیر نداشته است و همچنین اینکه استنباط کرد کدام یک تاثیر بیشتری داشته است از جدول ضرایب استاندارد و غیر استاندارد استفاده می‌شود که در جدول 9 آورده شده است.

جدول 9. ضرایب استاندارد، غیر استاندارد، آماره معناداری (t-value) متغیر وارد شده در معادله رگرسیون

نتیجه فرضیه	سطح معناداری	آماره t	ضرایب غیر استاندارد		متغیرهای پیش بین
			Beta	Std. Error	
تایید می‌شود	0/001	9/225		0/178	مقدار ثابت
				2/957	

جهت گیری درونی	0/184	0/088	0/136	2/089	0/038	تایید می شود
جهت گیری بیرونی	9/249	0/07	0/230	3/552	0/001	تایید می شود

ضرایب غیر استاندارد و آماره t و سطح معناداری نشان می دهد:

فرضیه 3: بین جهت گیری درونی مذهبی و رعایت ضوابط کتابخانه رابطه معنی داری وجود دارد.

بر اساس جدول 9 مقدار t برای این پارامتر (طبق قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه $1/96$ تا $-1/96$ هر پارامتر مدل)، بیشتر از $1/96$ برآورد شده است. لذا می توان بیان نمود که فرض محقق با 95 درصد اطمینان تایید می شود، به عبارت دیگر جهت گیری درونی بر رعایت ضوابط کتابخانه ای دارای اثر معنی داری به لحاظ آماری است و با توجه به مثبت بودن ضریب مسیر می توان گفت نوع این تاثیر مثبت و معنادار می باشد. در نتیجه افزایش جهت گیری درونی منجر به ارتقاء و افزایش رعایت ضوابط کتاب خانه ای می شود.

فرضیه 4: بین جهت گیری بیرونی مذهبی و رعایت ضوابط کتابخانه رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول 9 نشان می دهد که مقدار t برای این پارامتر (طبق قاعده خطای پنج درصد در ناحیه رد فرض صفر برای مقادیر خارج بازه $1/96$ تا $-1/96$ هر پارامتر مدل)، بزرگتر از $1/96$ برآورد شده است. لذا می توان بیان نمود که فرض محقق با 95 درصد اطمینان تایید می شود، به عبارت دیگر جهت گیری بیرونی بر رعایت ضوابط کتاب خانه ای دارای اثر معنی داری به لحاظ آماری است و با توجه به مثبت بودن ضریب مسیر می توان گفت نوع این تاثیر منفی و معنادار می باشد. در نتیجه افزایش جهت گیری بیرونی منجر به افزایش رعایت ضوابط کتاب خانه ای می شود.

بحث و نتیجه گیری:

دین با باورهایی که در مردم ایجاد میکند مهم ترین عامل اداره جامعه است و برای تمام فعالیت های انسانی برنامه و دستور العمل دارد که می توان با عمل به آنها جلو حرمت شکنی ها و انحرافات اخلاقی و ارتکاب جرائم را گرفت، انس و الفت و برادری و مهربانی و تعاملات اجتماعی را

افزایش داده، موجب توسعه فکر و دید انسان ها و قوی ترین عامل حفظ اجتماع صالح بشری است. آموزه های دینی سرلوحه عملکرد افراد و نهاد های جامعه بوده و مصلحت عمومی بر مصلحت فرد مقدم است و از طریق اجرای احکام دینی موجب اتحاد و همبستگی جامعه و رسیدن به تکامل و سعادت حقیقی می گردد. همه ما بر اهمیت و ضرورت آموزش های دینی واقفیم و بر این باوریم که اگر افراد جامعه زندگی خود را بر مدار دین و خدا باوری معنا کنند، سلامت و سعادت جامعه در همه ابعاد اجتماعی، فرهنگی و ... تضمین می شود. جامعه ای که دینی می اندیشد و دینی رفتار می کند، جامعه ای است که انسان ها خوشبختی و پیشرفت واقعی خود و جامعه خویش را در تمام مراحل زندگی حس می کنند. در تحقیق پیش رو نیز اثر باورهای دینی بر رعایت ضوابط کتابخانه و حفظ و صیانت از منابع آن به تأیید رسید. نتایج این تحقیق با پژوهش خدائی و همکاران (1392) که دینداری را بر مسئولیت پذیری موثر دانسته اند همخوانی دارد. به همین ترتیب نتایج پژوهش حاضر با تحقیقات موسوی (1391) و رحمانی (1391) و علی جانی (1385) و چراغی (1385) از جهت وجود ارتباط بین دینداری و سلامت عمومی و سازگاری و عزت نفس مشابهت دارد، زیرا به نظر می رسد حفظ منابع کتابخانه و رعایت موازین آن نیز شاخصی از سلامت عمومی باشد.

از نظر عدم وجود همبستگی بین جهت گیری مذهبی بیرونی و عملکرد شخصی، نتایج این تحقیق با پژوهش ابوالقاسمی و همکاران (1390) شباهت دارد، زیرا عملکرد شغلی را می توان وظایف حرفه ای دانشجویان تلقی کرد. اگر فساد اداری را تخطی از موازین قانونی و اخلاقی بدانیم، تحقیق ما با تحقیق یزدان پناه و همکاران (1392) همخوانی دارد. شیوه مقابله مساله محور که در تحقیق جعفری (1388) نتیجه جهت گیری درونی مذهبی است با نتایج این تحقیق مطابقت دارد، زیرا جهت گیری بیرونی مذهبی هیجان محوری را بدنبال دارد که نوعی قانون گریزی است. تحقیق داخلی حسین زاده (1375) که اثر دینداری را در حیات اجتماعی پی می گیرد با تحقیق حاضر مشابهت دارد زیرا ارتباط دانشجویان با کتابخانه به نوعی نشانگر یک رابطه جمعی در حیات اجتماعی است.

در نتایج تحقیقات خارجی نیز مشابهت های زیادی با تحقیق حاضر مشاهده می شود. تحقیقات جمال و بدوی (1993)، سیکوریسکا_سیمونز (2005)، باتلر و همکاران (2004)، گوچر (2010) و یورک (1981) که در آنها رابطه دینداری و باورهای دینی با تعهد سازمانی احراز گردیده است، با

نتایج این تحقیق مشابهت دارد زیرا رفتار دانشجویان در قبال مقررات و ضوابط کتابخانه نیز نوعی احساس تعهد بشمار می آید. تحقیق برگین و همکاران (1988) که رابطه دینداری و سلامت روانی و تحقیق گباور و همکاران (2012) که رابطه دینداری و سازگاری روان شناختی را مورد بررسی قرار داده اند، با نتایج حاصل از تحقیق حاضر مشابهت دارد، زیرا سلامت روانی و سازگاری روان شناختی در رفتارهای قانونمند اجتماعی متبلور می گردد که مد نظر پژوهش حاضر بوده است.

با توجه به نتایج حاصل از تحقیق موجود و مشابهت تایید کننده با تحقیقات داخلی و خارجی، باید تلاش های جدی فرهنگی و آموزشی برای نهادینه کردن آموزه های دینی و اعتقادی در مراجعان کتابخانه بعمل آید. در این راه همانطور که پژوهش جوانمرد (1392) نشان داده است، رفتار و عمل والدین در باورهای دینی فرزندان اثرات تعیین کننده ای دارد و باید خانواده ها راهنمایی شوند تا الگوهای مناسبی برای فرزندان نشان باشند. همچنین به علت شکل گیری رفتارهای اجتماعی در مدرسه، معلمان نیز نقش موثری در باورهای دینی دانش آموزان دارند و باید در این زمینه اهتمام ورزند. هنر، ادبیات و رسانه های جمعی نیز در اثر بخشی باورهای دینی و درونی کردن آن نقش دارند و باید با برنامه ریزی به گونه ای فعالیت کنند که این هدف تحقق یابد.

کوتاه آنکه با تربیت صحیح خانوادگی، آموزشهای موثر در مدرسه و جامعه و الگو سازی های اجتماعی، می توان باورها و اعتقادات دینی را درونی کرد و با تحکیم و تقویت این اعتقادات، انسانهایی متعهد، سالم و منضبط را تربیت کرد که در زندگی جمعی خود روابط سازنده ای با یکدیگر و سازمانها و نهاد های اجتماعی داشته و از این طریق جامعه ای سعادت مند را بوجود آورند. آموزه های دینی عامل موثری در این زمینه محسوب می شوند و با ارتقا اخلاق و ترویج آموزه های دینی می توان از ناهنجاری های اجتماعی جلوگیری کرد.

کتابنامه:

قرآن کریم

نهج البلاغه

ابوالقاسمی، عباس؛ مرادی سروش، محمد؛ نریمانی، محمد؛ زاهد، عادل (1390). رابطه ابتکار شخصی، جهت گیری مذهبی و سرمایه اجتماعی سازمانی با عملکرد شغلی کارکنان مراکز تولیدی فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، شماره 43، بهار. صص 86-94.

اسدیان، علی اکبر (1391). اهمیت امانتداری از منظر اسلام. به آدرس الکترونیکی www.tebyan.tehran.ir/a.aspx?a=1391060401 تاریخ بازدید 1393/03/11

ایلدر آبادی، اسحاق (1382). درسنامه پرستاری بهداشت جامعه (3، 2، 1). تهران، نشر جامعه نگر، سالمی.

جان بزرگی، مسعود (1377). بررسی اثر بخشی روان درمانگری کوتاه مدت با و بدون جهت گیری مذهبی (اسلامی) بر مهار اضطراب و تنیدگی. رساله دکتری. دانشگاه تربیت مدرس. جعفری، علیرضا (1388). بررسی رابطه جهت گیری مذهبی (درونی / برونی) با شیوه های مقابله با استرس در دانشجویان. فصلنامه علوم رفتاری. 1 (1)، صص 91-114.

جوانمرد، غلامحسین (1392). بررسی تاثیر پذیری فرزندان از والدین در بعد عمل به باورهای مذهبی فصلنامه شناخت اجتماعی، شماره 4، پاییز و زمستان. صص 18-24.

چراغی، مونا (1385). رابطه ابعاد مختلف دینداری و سلامت عمومی در دانشجویان دانشگاه اصفهان. مجله پژوهش های تربیتی و روان شناختی، سال دوم، ش 2، صص 22-1.

حسین زاده، علی حسین (1375). بررسی کارکردهای اجتماعی دین در اندیشه امام خمینی (ره) و دکتر علی شریعتی. تهران: پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.

خدای، علیرضا؛ کریمی، مجیدرضا؛ غلامیان، وحیده (1392). بررسی جامعه شناختی رابطه بین دینداری و تعهد سازمانی (مطالعه موردی: کارکنان مجتمع مس شهربابک در سال 1391) فصلنامه علوم اجتماعی، شماره 22، پاییز، صص 77-100.

دلشاد تهرانی، مصطفی (1385). ارباب امانت، اخلاق اداری در نهج البلاغه. تهران: دریا.

رحمانی، مهتری؛ رحمانی، علی. (1391). ارتباط بین جهت گیریهای مذهبی درونی و بیرونی با سازگاری و عزت نفس دانشجویان. فصلنامه پژوهش های روان شناسی اجتماعی، شماره 7، پاییز، ص 71.

شایسته خوی، منور (1384). آثار اجتماعی دین در قرآن، خراسان: کمیته ارزشیابی تحصیلات حوزوی، پایان نامه کارشناسی ارشد(سطح سوم علوم حوزوی).

طباطبایی، محمد حسین (1368). آموزش دین (عقاید، اخلاق، احکام)، جمع آوری و تنظیم سید مهدی آیت اللهی، قم: نشر جهان آرا.

عزیزی کیا، غلامعلی (1391). آثار اجتماعی دین از دیدگاه قرآن کریم، قم: پایان نامه کارشناسی ارشد تفسیر و علوم قرآنی. موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره).

علی جانی، مریم (1385). رابطه بین هویت دینی و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، فصلنامه مطالعات روان شناختی دانشگاه آزاد اسلامی تهران جنوب، ش 3، صص 106-89. محمدیان، بهرام (1384). نگاهی دیگر به حقوق فرزندان از دیدگاه اسلام، تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران. چاپ دوم.

موسوی، رقیه (1392). بررسی الگوی رابطه سلامت روان و دینداری در دانشجویان شاهد و غیرشاهد. تهران: دو فصلنامه روانشناسی بالینی و شخصیت، شماره 7، پاییز و زمستان، صص 65-76. میرزامحمدی، محمد حسن. فر مهبینی فراهانی، محسن. اسفندیاری، سهیلا (1390). بررسی نقش آموزشهای دینی در سلامت فردی و اجتماعی. فرهنگ دردانشگاه اسلامی، 47. سال پانزدهم، ش 2. صص 20-45.

ناطق، محمد تقی (1384). نقش دین در سلامت جامعه، قم: ناشر نسیم انتظار. نصری، عبدالله (1388). انتظار بشر از دین (بررسی دیدگاهها در دین شناسی معاصر). تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ سوم.

یزدان پناه، لیلیا؛ حسن دوست فرخانی، هادی؛ بوستانی، داریوش؛ رضایی، امید. (1392). بررسی رابطه نگرش به فساد اداری و دینداری (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه شهید باهنر کرمان) مجله مطالعات جامعه شناختی جوانان، شماره 10، تابستان. صص. 137-160.

Allport, G.W & Ross J.M (1967); Personal religious orientation and prejudice, *Journal of personality and social psychology*, 5 (423-443).

Bergin, Allen E. (1988) *Religiosity and mental health a critical reevaluation and meta- analysis*, professional psychology : research and practice .Vol.14.No.2.(170-184).

Butler, M.H. Stout, J.A. & Gradner, B.C. (2004). Prayer as a conflict resolution ritual: clinical implication of religious couple's report of relationship softening, healing, perspective, and change responsibility. *Journal of Family Therapy*, Vol 30(1), p 19-37.

Donahue, M.J (1985); *Intrinsic and extrinsic religiousness: Review and Meta-analysis*. *Journal of presonality and social psychology*. 48.

Gebauer, J.E; Sedikides, C. & Nebrich, W. (2012). Religiosity, Self-Esteem, and Psychological Adjustment: On the Cross- Cultural Specify of the Psychological Benefits of Religiosity. *Psychological Science*, 23(2), 158-168

Jamal M. and Badawi J. (1993). Job stress among Muslim immigrants in North America: Moderating effects of religiosity. *Stress medicine*, 9, 145–151.

Kutcher E. J. Bragger J. D. Rodriguez-Sredinicki O. and Masco J. M. (2010). The Role of Religiosity in Stress, Job Attitudes, and Organizational Citizenship Behavior. *Journal of Business Ethics*, 95, 319–337.

Sikorska-Simmons E. (2005). Religiosity and Workrelated Attitudes among Paraprofessional and Professional Staff in Assisted Living. *Journal of Religion, Spirituality & Aging*, 18, 65–82.

York M. (1981). August, Survey Finds Religious Belief Contributes to Job Satisfaction. *Risk Management*, 28, 56.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی